

означає чіткий розподіл сфер відповідальності різних рівнів державної влади, регламентування процедури прийняття рішень, встановлення порядку фінансування заходів, визначення механізму і напрямів державної політики розвитку малих міст.

*Використані джерела інформації:*

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: у 2 т.: т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : ТОВ “Вид-во “Юридична думка”, 2007. – 592 с.
2. Депресивні території: шляхи виходу із кризи : метод. рек. / В. В. Говоруха, А. О. Дегтяр, В. В. Мамонова [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. – К. : НАДУ, 2008. – 54 с.
3. Державне управління та державна служба : словник-довідник / Уклад.: О.Ю.Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
4. Керецман В. Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : монографія / В. Ю. Керецман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с.
5. Ларина Н. И. Региональная политика в странах рыночной экономики / Н. И. Ларина, А. А. Кисельников. – М. : Экономика, 1998. – С.22.
6. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія / М. А. Латинін ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – 319 с.
7. Маршалова А. С. Основы теории регионального воспроизводства / А. С. Маршалова, А. С. Новоселов. – М. : Экономика, 1998. – С.176–177.
8. Науменко С. М. Переваги та перспективи державного адміністрування / С. М. Науменко // Держава та регіони. – 2006. – № 4. – С.114–117. – (Серія: Держ. упр.)
9. Советский энциклопедический словарь. – М. : [б.и.], 1987. – С.326.

*Рецензент: Слобожан О.В., к.держ.упр.*

**Дорошенко В.С.,**

к.і.н.,

доктор економіки,

Національний авіаційний університет

## **МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА**

*Анотація. У статті розглядаються особливості та передумови конкурентоспроможності народного господарства країни.*

*Аннотация. В статье рассматриваются особенности и предпосылки конкурентоспособности национального хозяйства страны.*

*Annotation. The article discusses the features and conditions of competitiveness of the national economy*

*Постановка проблеми.* На думку д.е.н, професора М.І. Гельвановського, макроконкурентоспроможність – це «категорія, що володіє інтегративною властивістю мобілізації ресурсів для розв'язання

головного завдання – виживання в конкурентній боротьбі в умовах все більш наростаючої глобальної концептуальної та інформаційної агресії з боку сил «нового світового порядку». Автор підкреслює, що процес «однополярної глобалізації» в рамках «нового світового порядку» під егідою США «слід було б назвати не процесом глобалізації, а особливим проектом форсованої глобальної трансформації (ПФГТ)», яка «фактично протистоїть об'єктивному і природному процесу глобалізації» [1, с. 132, 135].

Країни СНД розвиваються в рамках неоліберальної стратегії ПФГТ вже більше 20 останніх років. Гостроту цієї проблеми видно неозброєним оком: Україна і низка інших країн СНД живуть в умовах вкрай невизначених соціально-економічних і політичних перспектив, безпосередньо використовуючи у своїй поточній політиці рекомендації своїх економічних і геополітичних конкурентів. Влада в країнах буквально паралізована стратегічним вакуумом. Очевидно, що повна відсутність стратегії конкурентної боротьби, а також позитивної історичної перспективи розвитку, є «однією з головних причин важкого стану сучасної української економіки, не тільки позбавляє країну найпотужнішого імпульсу до позитивного розвитку, а й створює умови для дезорганізації і перманентного експериментування в управлінській сфері.

*Аналіз останніх досліджень.* Дана тема в тій або іншій мірі знайшла своє відображення в роботах М.І.Гальвановського, Ю.М.Осипова, О.Б.Кобякова, О.О.Олейнікова, М.Л.Хазіна. Натомість вищеозначена проблематика потребує подальшої системного роблення.

*Мета статті* – розкрити важливе значення питання конкурентоспроможності національного господарства країни, співвідношення між відкритими і закритими моделями національно-економічного розвитку.

*Виклад основного матеріалу:* У нинішніх умовах сучасна економічна наука зобов'язана розробити стратегію нашого розвитку, а також механізм її реалізації, формулюючи нові завдання у цій сфері. Відмовляючись від стратегії, ми одночасно відмовляємося і від свого майбутнього. Будь-якому фахівцеві з проблем управління відомо, що формулювання стратегічного плану представляє собою ретельну і систематичну підготовку до майбутнього. В основі будь-якої концепції, включаючи і концепцію суспільного розвитку, лежить постановка цілей, що визначають стратегію розвитку. Очевидно, що досягнення цілей здійснено тільки за наявності відповідної системи управління, яка може функціонувати лише в рамках ієрархії, очолюваної відповідальним центром цього управління. Очевидно, що він (центр) стає реальним центром управління тільки в тому випадку, якщо здатний підготувати і реалізувати ту чи іншу концепцію. Цілі виражають прагнення працювати в певному напрямку на відміну від завдань, які представляють собою кількісно вимірювані рубежі. Принципова значимість цілей в тому, що вони вказують підприємствам,

національному господарству і суспільству в цілому, чого варто домагатися і в якому напрямку слід працювати і рухатися з тим, щоб забезпечити реальний розвиток суспільства. Істотне значення має проблема вибору між відкритою і закритою моделями національно-економічного розвитку. Йдеться про вибір між двома моделями національного господарства, заснованими на лібералізмі і традиціоналізмі. Суть проблеми вибору в тому, що ці моделі мають різні цілі.

Закони ліберального прогресу суперечать законам традиційного східного суспільства. З цього, однак, не випливає, що традиційні закономірності – це химера, яку треба відкинути. Все якраз навпаки. Національно-економічний розвиток здійснюється на основі постійного процесу відтворення фундаментальних цінностей даної локальної цивілізації, ядром якої є дана нація і даний системоутворюючий народ. І вже в силу цього процес національного господарсько-економічного розвитку визначається такими економічними законами, принципи яких є складовою частиною загальнонаціональних ціннісних принципів, існуючих у формі «результатів історичної колективного життя народу». Головна мета ліберально-ринкової моделі господарства зводиться в кінцевому підсумку до споживацтва і накопичення товарно-грошових цінностей. Однак головна мета національного господарства, заснованого на традиційних цінностях, безумовно, стоїть вище споживчого виробництва. Національне господарство тут зливається із загальнодержавною стратегією національного розвитку, з загальнонаціональними цілями і фундаментальними цінностями даної цивілізації, перетворюючись неминуче в механізм реалізації цих загальнонаціональних цілей і цінностей. Очевидно, що такий тип національного господарства формується тільки лише за однієї умови – тільки в тому випадку, коли принципи державної ідеології формуються на основі принципів традиціоналізму. У цьому разі зовні різні організаційні форми виробництва і господарства служать одним і тим же цілям: зростанню добробуту всього народу, відтворенню людини і його середовища проживання, відтворенню всього суспільства, всієї нації та її фундаментальних цінностей. Національне господарство в державно-керованій, тобто «Командній економіці», є вторинним по відношенню до духовної сфери, утворюючи соціально-економічний фундамент для реалізації загальнонаціональної ідеї. Головним тут є стратегія, націленість на майбутнє.

Держава, створюючи нормальні умови для всіх господарюючих суб'єктів, покликана змусити всіх – прямо або побічно – виконати свій головний моральний і громадянський обов'язок: працювати на цю стратегію, працювати на майбутнє своєї країни. Господарство країни в системі традиційної економіки («командної економіки») покликане створювати базу для реалізації цієї стратегії. Чим же в цьому контексті підприємства держсектора тут принципово відрізняються від приватних

компаній? З точки зору ліберальної доктрини різниця між ними принципова, а головними критеріями є: а) приватна власність і б) незалежність господарюючих суб'єктів від держави. Ставлячи приватну економіку над суспільством і перетворюючи вже все суспільство в «економічне суспільство», яке функціонує незалежно від держави і законів моральності, лібералізм ставить форму власності (приватну чи державну) вище її змісту. Однак зміст власності розкривається через механізм її функціонування, в основі якого лежать фундаментальні ціннісні принципи, виступаючи одночасно і організаційними, системоутворюючими. Саме такий характер мають принципи індивідуалізму або колективізму. З точки зору традиційної доктрини різниця між приватною або державною власністю виявляється не суттєвою, не принциповою, але тільки в тому випадку, якщо і ті й інші підприємства працюють на суспільство, будучи частиною пов'язаного народногосподарського комплексу: організаційна форма цієї роботи різна, але її зміст в цілому однаково – в тому сенсі, що всі підприємства в рамках традиційного суспільства, незалежно від форм власності, утворюють нерозривну частину народногосподарського комплексу, працюючи на суспільство, на його стратегію, ставлячи інтереси суспільства на чільне місце. Зрозуміло, що приватний бізнес може спробувати ігнорувати ці інтереси, але в цьому випадку його поведінку коригують держава і закони моральності.

Національне господарство в рамках закритої моделі національно-економічного розвитку не існує незалежно від нації і його суспільного організму. Більше того, воно тут є підлеглим цьому господарству, головна функція якого полягає в забезпеченні матеріальних і духовних умов відтворення нації. Взагалі нація здатна існувати на геополітичному просторі тільки до тих пір, поки у неї будуть існувати і відтворюватися духовні сили, що лежать в основі рушійних сил історичного розвитку будь-якої нації [2, С. 309–312].

У структурі продуктивних сил нації, провідну роль відіграють саме духовні сили народу – його дух, його воля, його спрямованість у майбутнє, його згуртованість навколо загальнонаціональних традицій і цінностей, його морально-політична єдність. Наявність цих факторів формує рушійні сили національно-господарського будівництва, перетворюючи націю з об'єкта в суб'єкт геополітики.

*Моделі відкритої економіки США.* В якості головного оцінного критерію ефективності цієї моделі використовуються чисто грошові показники економічної ефективності. Однак, очевидно, що рентабельність виробництва і прибутковість комерційного обороту не можуть служити критеріями для оцінки ефективності вже всього національного господарства. Ми бачимо, як в Україні стрімко зростають прибутки олігархічних компаній, зростає прибутковість їхнього бізнесу, а суспільство в цілому і наше господарство не стають від цього багатшими, тобто «ефективніше», якщо висловлюватися мовою ліберальної

економічної теорії. У зв'язку з тим, що наші ліберали люблять посилатися на американський досвід, використовуючи його в якості прикладу для наших реформ, доцільно розглянути, як досягається американська ефективність і які її наслідки для господарства всієї країни.

По-перше, основу економіки США утворює сьогодні грошове виробництво – в прямому сенсі цього слова – виробництво доларів. Американська економіка є пірамідою, на вершині якої розташовується Федеральна резервна система США (ФРС). Далеко не всі знають, що ФРС створена приватними банками, і по суті є потужною приватною фінансовою корпорацією, концентрує у своїх руках найприбутковіший у світі бізнес – ПРИВАТНУ ЕМІСІЮ американських доларів. Американська резервна система (на початок 90-х рр.) друкувала лише 8% доларів, які перебували в обігу, а іншу масу грошей, тобто 92% – емітували приватні банки, підконтрольні ФРС [3, с. 14]. У результаті приріст грошової маси з 1995 р. був на рівні 10% на рік, що майже вдвічі перевищувало середні темпи приросту ВВП за цей період – 4,5% на рік [4, с. 142].

Лева частка грошової емісії призначається на експорт. Американський долар використовується як національна валюта більш ніж в 30 країнах. На думку ряду експертів, економічний простір цих країн перетворюється на доларовий простір [5, с. 221]. Таким чином, «доларове виробництво» підпорядковане завданню створення єдиного світового фінансового простору, заснованого на пануванні долара США. Очевидно, що цей тип грошового виробництва може ефективно функціонувати тільки на принципах відкритої економіки.

По-друге, лідером всесвітнього процесу глобалізації є США, а його рушійною силою – американські транснаціональні корпорації (ТНК). Формуючи кістяк не тільки економіки США, а й всесвітнього господарства, ТНК самі створюють глобальну модель відкритої економіки. Сучасні методи організації і низькі транспортні витрати дозволяють їм уніфікувати виробництво на всіх континентах. Добре організовані корпорації, якщо буде потрібно, можуть перевести виробництво якогось виробу або вузла з однієї країни в іншу за кілька днів. Гонитва за абсолютною перевагою докорінно змінила механізми світової економіки. Чим легше стає виробництву і капіталу перетинати кордони, тим більш могутніми і некерованими стають найчастіше гігантські організації, які сьогодні залякують і позбавляють влади і уряду, і тих, хто їх обирає – транснаціональні корпорації (ТНК). Торгова організація ООН, UNCTAD, підрахувала, що в світі близько 40 000 компаній зі штаб-квартирами більш ніж у трьох країнах. Сотня самих великих із них, відповідно до звітів, має річний оборот приблизно в 1,4 трильйона доларів. В даний час ТНК здійснюють дві третини світової торгівлі, причому майже половину цього обсягу через власні торговельні мережі [6, с. 154]. Багаточисленні корпорації вже давно перетворилися на універсальні торгово-фінансові компанії, що займаються виробництвом як би за сумісництвом.

По-третє, сучасна модель економіки США є відображенням глобальної фінансової системи, сформованої за принципом перевернутої піраміди. Її вузька основа – це фінанси реального сектора (включаючи відповідні товарні потоки), на який припадає не більше 10–12% від загального обороту світових фінансових ресурсів. Весь інший грошовий капітал, що функціонує на грошово-товарних ринках – а) валютних ринках і ринках цінних паперів (75% від загального обсягу), б) ринках золота та інших дорогоцінних металів; в) ринках похідних цінних паперів (ф'ючерси, опціони, свопи, варанти, опціони на ф'ючерси та ін.) – весь цей грошовий капітал не має ніякого реального наповнення. Інакше кажучи, за ним нічого не стоїть – нема матеріально-речових результатів, немає ніякого виробництва. Це ринок, що працює за принципом: гроші роблять гроші, тобто ринок чисто спекулятивних операцій, ринок гравців в рулетку [7, с. 19]. Економіка США є такою ж фінансовою пірамідою, міць якої штучно роздувається за допомогою монетарних принципів емісійного, кредитного та бюджетного накачування. Цей штучний процес покликаний підтримувати її образ як, нібито, ефективного лідера, чия неоліберальна модель розвитку і монетарні методи управління економікою повинні поширитися по всьому світу. Процес кредитного накачування економіки США дешевими ресурсами вже перетворив її господарство у величезну фінансову піраміду, рух якої забезпечується виключно «згори» – державою США і жменькою тих найбільших американських транснаціональних банків, які друкують 92% всіх інфляційно накачених доларів США. Федеральна резервна система США (ФРС) тричі знижувала ставки, у результаті чого вони опустилися до 4,5%. Наслідком політики низьких ставок стало накачування економіки дешевими кредитними коштами. Зростання заборгованості держсектора змінилося лавиноподібним зростанням заборгованості приватного сектора. У результаті тільки заборгованість нефедерального нефінансового сектора підійшла у 2000 році до 15 трлн. доларів. Сумарна кредитна заборгованість всіх секторів американської економіки в 2000 р. перевищила 26 трлн. дол., а за підсумками третього кварталу 2002 року – 33 трлн. доларів, тобто більш ніж у три рази перевершила рівень ВВП США (у 3,5 рази більше ВВП) [8, с. 142]. Однак і ця цифра не повна, тому що вона не включає, наприклад, заборгованість, оформлену у вигляді векселів. На сьогоднішній день акціями в США володіють 50% домогосподарств. Причому в структурі фінансових активів населення в 1999–2000 роках на вкладення в акції доводилося 42–44%. Для порівняння: у 1975–1990 рр. ця частка становила близько 15% [8, с. 148]. У структурі активів пенсійних фондів і страхових компаній в 1950-і роки акції складали 10%, в період 1960–1990 рр. 20–30%, то зараз ця частка перевищила 45% [8, с. 184]. Національне господарство США, перетворюючись на суто грошове господарство, неминуче перейшло на чисто монетарні принципи управління. А це означає, що управляти країною та компаніями стали фінансисти, орієнтовані на

спекулятивні надприбутки. Фінансові активи найбільших американських компаній перевищують обсяги реального виробництва «в десятки, сотні, а то й тисячі разів» [9, с. 4]. Із збільшенням потужності комп'ютерів на ринку цінних паперів стали домінувати вторинні (похідні) цінні папери, що об'єднуються загальним поняттям «деривативів» (ф'ючерси, свопи, опціони). Це чисто спекулятивні активи. Торгівля деривативами стала повністю автономною. Наприкінці ХХ століття загальний обсяг ринку вторинних цінних паперів наближався до 100 трильйонів. дол США, а річний оборот фінансових трансакцій досяг полквадріллиона доларів США [10, с. 56]. У цих умовах ліберальна модель відкритої економіки є просто неминучим результатом, який склався у західному світі і в США фінансово-спекулятивної структури господарства. Все питання в тому, наскільки ця модель ефективна для всього національного господарства.

Суть сьогоднішньої американської моделі економіки в тому, що вона ефективно може функціонувати тільки як відкрита економіка, будучи ефективною для транснаціональних корпорацій США. Однак залишається без відповіді питання, наскільки ця модель ефективна для господарства країни і для всього суспільства в цілому. Відповідь на це питання має для нас принципове значення. Очевидно, що нас має цікавити саме народногосподарська ефективність, фактори підвищення якої є одночасно чинниками зростання конкурентоспроможності нації, тобто макроконкурентоспроможності.

У доповіді з питань конкурентоспроможності (КСП), підготовленої генеральним ревізійним управлінням США у серпні 1993 р., дається таке роз'яснення поняття «конкурентоспроможність»: «Загальноприйняте визначення конкурентоспроможності на національному рівні передбачає можливість нації досягати граничних рівнів продуктивності, що дозволяють підтримувати зростаючі стандарти життя в комплексному світовому господарстві» [11, с. 18]. Головними комплексними чинниками конкурентоспроможності країни визнаються вісім: 1) «Відкритість» (13 індикаторів), 2) «Держава» (22 індикатора), 3) «Фінанси» (24 індикатора), 4) «Інфраструктура» (16 індикаторів) [11, с. 18].

У доповіді, яка щорічно готується Центром міжнародного розвитку Гарвардського університету для подання на Світовому економічному форумі в Давосі, «конкурентоспроможність економіки визначається її здатністю досягати високих темпів зростання на стійкій основі» [11, с. 176].

Синтезуючим показником рівня конкурентоспроможності національних виробників якраз і є частка, яку він «захоплює», утримує або збільшує на своєму або міжнародному ринку. Одним з базових чинників конкурентоспроможності підприємства, галузевого підрозділу і всього народногосподарського комплексу є відносний рівень його техніко-економічного розвитку, його виробничий потенціал. Базова дефініція конкурентоспроможності: «набір інститутів і економічних політик, що

підтримують високі темпи економічного зростання в середньостроковій перспективі» [12, с. 11].

*Висновки.* Факти переконливо свідчать, що народногосподарська ефективність і, відповідно, макроконкурентоспроможність в принципі не можуть бути забезпечені на основі принципів відкритої економіки. Основними критеріями КСП нації є: а) рівень техніко-економічного розвитку країни, б) рівень виробничого потенціалу економіки в цілому; в) частка ринку, яку утримують або збільшують на своєму або міжнародному ринку національні виробники; г) рівень продуктивності, що дозволяє підтримувати зростаючі стандарти життя.

*Використані джерела інформації:*

1. М.И. Гельвановский. Философия хозяйства и конкурентоспособность. — Экономическая теория на пороге XXI века – 6. В 2-х книгах. Кн 1. Философия хозяйства. Кн. 2. Теоретическая экономия / Под ред. Ю.М. Осипова, В.В. Чекмарева, Е.С. Зотовой. – М.: Юристъ, 2002. — С С. 132, 135 (*выделено мной – А.О.*).
2. Олейников А.А. Экономическая теория. Политическая экономия национального хозяйства. Учебник для вузов в 2-х частях: для бакалавров, специалистов и магистров / Отв. Ред. О.А. Платонов – М.: Институт русской цивилизации, 2011. – С. 309–312; см. также: Олейников А.А. Национальное хозяйство как основа воспроизводства общества (экономико-философский подход).– Автореф. ... докт дисс. – М.: МГУ, 2007.
3. Постиндустриальный мир и Россия / Отв.ред. В.Г.Хорос и др.– М.: Эдиториал УРСС, 2001. С. 14.
4. Распад мировой долларовой системы: ближайшие перспективы. / Сборник работ. Под общей редакцией Ю.Д.Маслюкова. – М.: Издатель Н.Е.Чернышова, 2001. С. 132, 136; Кобяков А.Б., Хазин М.Л. Закат империи доллара и конец «Рах Americana». – М.: Вече, 2003.– С. 142.
5. Цит.по: М.И.Гельвановский. Глобализация и национальная конкурентоспособность.–Указ.соч.С. 221
6. (*курсив мой – А.О.*).
7. Мартин Г.-П., Шуманн Х. Западня глобализации: атака на процветание и демократию/Пер. с нем. – М.: Издательский Дом «АЛЬПИНА», 2001. – С. 154.
8. Путь в XXI век: стратегические проблемы и перспективы российской экономики / Рук. авт. колл. Д.С.Львов; Отд. экон. РАН. – М.: Изд-во «Экономика», 1999. С. 19. Представители видной современной теоретической школы социэкономии (Ковач, Энциони) исходя из того, что спекулятивная составляющая из периферийной превратилась в центральную функцию и основу финансовой системы, даже ввели в научный обиход термины «рулеточная экономика» и «экономика глобального казино».
9. Распад мировой долларовой системы. – С.132; Кобяков А.Б., Хазин М.Л. 8. Указ. соч. – С. 142.
10. Распад мировой долларовой системы. С. 148.
11. 8. Распад мировой долларовой системы. С. 148; Кобяков А.Б., Хазин М.Л. 8. Указ. соч. – С. 184.
12. Круглый стол в редакции «Завтра»: РАЛЛИ ЕВРО-ДОЛЛАР// Завтра. №31. 2004. С.4.
13. МЭ и МО. 1999. № 6. С. 56.



14. Цит. по: Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – М.: Междунар. отношения, 2003. – С. 18.
15. 11. Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – С. 18.
16. 11. См.: Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – С. 176.
17. The Global Competitiveness Report 2000. World Economic Forum. – N.Y.: Oxford University Press, 2000. – P. 11.

Рецензент: Жовнірчик Я.Ф., д.держ.упр.

УДК:327.78

**Жовква І.І.,**  
к.політ.н., доцент  
кафедри зовнішньої політики і дипломатії  
Дипломатичної академії України при МЗС України

## СТАДІЇ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

*Анотація.* У статті розглянуто основні стадії процесу розробки та прийняття зовнішньополітичних рішень. Наведено характеристику лінійно-циклічних та нелінійних моделей прийняття зовнішньополітичних рішень. Окремо досліджено умови прийняття зовнішньополітичних рішень у кризових ситуаціях.

*Ключові слова:* стадія процесу прийняття зовнішньополітичних рішень, лінійно-циклічна модель, кризова ситуація.

*Аннотация.* В статье рассмотрены основные стадии процесса разработки и принятия внешнеполитических решений. Приведена характеристика линейно-циклических та нелінійних моделей прийняття внешнеполітичних рішень. Отдельно исследованы условия принятия внешнеполітичних рішень в кризисных ситуациях.

*Ключевые слова:* стадия процесса принятия внешнеполітического решения, линейно-циклическая модель, кризисная ситуация.

*Annotation.* The article outlines the main phases of foreign policy decision making. The article also describes the cycle and line models of foreign policy decision making as well as appropriate non-line models. The author separately describes foreign policy decision making in terms of crisis situation.

*Key words:* foreign policy decision making phase, cycle and line models, crisis situation.

У ході діяльності осіб, що залучені до практичної розробки, підготовки та прийняття зовнішньополітичних рішень, іноді постає чимало запитань. Чи існує якась загальна логіка у процесі роботи державних діячів, що готують відповідні політичні рішення? Чи можливо побудувати певний «універсальний алгоритм», що описує стадії розробки, прийняття та реалізації зовнішньополітичного рішення? Якщо такий алгоритм можливий, то якими є основні фази та стадії, що входять до такого алгоритму, якою є їхня послідовність в процесі підготовки і прийняття